

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ»
ДЛЯ БАКАЛАВРІВ ФАКУЛЬТЕТУ СОЦІАЛЬНИХ
НАУК І ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

2020

Методичні рекомендації для семінарських занять з курсу «Філософія» для бакалаврів Факультету соціальних наук і Юридичного факультету денної форми навчання // Укл. І.М. Бондаревич, – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. – 30 с.

Рекомендації містять питання для роздумів, завдання з роботи з цитатами та контрольні питання з кожної теми курсу «Філософія».

Укладач: І.М. Бондаревич, доцент, канд. філос. н.

Рецензент: О.В.Бондаренко, професор, д. філос. н.

Відповідальний за випуск: Г.О. Арсентьєва доц., канд. філос. н.

Затверджено
на засіданні кафедри філософії
Протокол № 5 від 24.грудня 2019 р.

Рекомендовано
до видання НМК
Юридичного факультету
Протокол № 5 від 14 лютого 2020 р.

Рекомендовано
до видання НМК
Факультету соціальних наук
Протокол № 6 від 23 січня 2020 р.

ЗМІСТ

1 Мета та завдання навчальної дисципліни «Філософія».....	4
2 Зміст дисципліни «Філософія» за темами.....	6
3 Плани семінарських занять з дисципліни «Філософія»	7
4 Перелік питань для підготовки до іспиту з дисципліни «Філософія».....	9
5 Тести для самоконтролю знань.....	11
6 Основні категорії і поняття дисципліни «Філософія».....	16
7 Рекомендована література і джерела	25
8 Система оцінювання знань студентів з дисципліни «Філософія»....	29

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

Дисципліна «Філософія» є дисципліною гуманітарного блоку, що забезпечує формування професійних компетенцій бакалаврів Факультету соціальних наук і Юридичного факультету. Мета викладання дисципліни «Філософія» полягає у формуванні філософської культури мислення студентів, засвоєнні ними базових теоретичних знань та практичних навичок застосування філософської методології в процесі розв'язання завдань суспільної й індивідуальної життєдіяльності; збагаченні інтелектуально-творчого потенціалу майбутніх фахівців.

Завданням вивчення дисципліни є:

- усвідомлення загальних засад розвитку філософії, передумов її виникнення, логіку розгортання основних напрямків й тенденцій; опанування основних етапів розвитку стародавньої, західноєвропейської і української філософської думки;
- опанування змісту історико-культурного розвитку людства як процесу розвитку світової філософської думки;
- формування навичок творчого мислення, вміння обґрунтовувати власну думку;
- сприяння формуванню у студентів гуманістичних цінностей.

«Філософія» є однією з дисциплін гуманітарного циклу, який у навчальному плані спеціальності забезпечує громадянську та суспільно-виховну підготовку випускників вищої школи. Роль і призначення курсу полягає у збагаченні студентів знаннями про основні проблеми світової філософії, її поняття, категорії, ідеї, теорії. Викладання означеного курсу має забезпечити засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності та сприяти формуванню світоглядно-методологічної культури мислення; розширити та поглибити пізнавально-орієнтаційні знання студентів, майбутніх спеціалістів, у сучасній соціальній реальності; сформувати творчий підхід до пізнання природних і соціальних явищ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати

загальні компетентності:

- 1) розрізняти світоглядний, науковий, соціальний і особистісний аспекти проблем;
- 2) будувати системний погляд на об'єкт і предмет дослідження, використовуючи міждисциплінарні методи і підходи;
- 3) генерувати нові ідеї (креативність);
- 4) виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- 5) здатність до адаптації та дії в новій ситуації

фахові компетентності:

- 1) визначати на фундаментальному рівні предмет та структуру філософії, її зміст, сутність, основні етапи історії, досягнути завдання, принципи й функції таких філософських дисциплін як онтологія, гносеологія, логіка, аксіологія;
- 2) на понятійному рівні визначати основні тенденції розвитку сучасної філософії, її історії, а також засвоїти загальну теорію пізнання;
- 3) на практичному рівні володіти теоретичними основами філософської методології.

Очікувані програмні результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософія» студент повинен **вміти**:

а) на репродуктивному рівні – засвоїти світоглядно-гуманістичний зміст філософії, усвідомити її людинотворчу природу; будувати універсальну макромодель соціальної дійсності; знати основний зміст усіх розділів курсу;

б) на евристичному рівні – опанувати філософський стиль мислення; досліджувати соціальні явища, використовуючи філософську методологію, аналізувати основні процеси та явища внутрішнього світу людини;

в) на творчому рівні – формувати власну точку зору, спираючись на зв'язок дійсності з філософією; знаходити засоби перетворення дійсності за допомогою філософії; аналізувати філософські, соціальні, політичні та правові явища суспільного життя.

Дисципліна «Філософія» вивчається на 2 курсі в 4-ому семестрі й завершується іспитом. Навчальним планом передбачено:

- лекцій – 14 годин (денне відділення) / 4 годин (заочне відділення);
- семінарських занять – 14 годин (денне відділення) / 2 години (заочне відділення);
- самостійної роботи студента – 62 годин (денне відділення) / 70 годин (заочне відділення);

Загальна кількість – 90 години.

В умовах КМС навчальна дисципліна «Філософія» відповідає 3 заліковим кредитам.

2 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ» ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1. Філософія як фундаментальне знання. Антропологічні виміри Філософії Сходу

Тема 1. 1 Філософія як система знань про світ.

Філософія як фундаментальне знання. Структура і функції філософії. Філософія і світогляд. Філософія, міфологія, релігія, наука. Філософія і ідеологія.

Тема 1.2 Взаємодія індивідуального–загального в індійській філософії.

Світогляд стародавніх індійців: Сансара і карма. Атман Брахман. Напрямки духовних практик: класичні некласичні філософські школи в Стародавній Індії.

Тема 1.3 Питання суспільної організації і призначення людини в Китайській філософії. Суспільство як соціальна цілісність.

Дао – шлях речей, порядок і закон світу. Можливості людини на шляху Дао. Способи суспільної організації: моїзм, легізм, конфуціанство.

Змістовий модуль 2. Соціальна і антропологічна проблеми в західно-європейській і українській філософії.

Тема 2.1 Західно-європейська філософія: класичний формат стосунків Людина-Світ.

Античність про можливі варіації стосунків Людина-Світ. Середньовіччя: філософія буття в Бозі. Антропоцентризм і егоїзм: як полюси філософії опанування світу.

Тема 2.2 Західно-європейська філософія: некласичні і постмодерні виміри антропологічних досліджень. Принципові положення некласичного філософствування. Проблема людини в

некласичній філософії. Антропологічні дослідження в рамках філософії життя і структуралізму, прагматизму і феноменології. Людина постмодерну: смерть суб'єкта.

Тема 2.3 Кордоцентризм як базовий принцип розв'язання проблеми людини в українській філософії.

Слов'янське коріння української філософії. Етична проблематика доби Київської Русі. Історія становлення класичної української філософії в розрізі проблеми людини. Вчення Г. Сковороди і П. Юркевича.

3 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

**Змістовий модуль 1 Філософія як фундаментальне знання.
Антропологічні виміри Філософії Сходу.**

Семінарське заняття № 1

на тему: Що таке філософія та навіщо вона. Коло філософських проблем

2 години

Питання для обговорення

1. Філософія і міфологія.
2. Філософія і релігія в сучасному світовідчутті.
3. Взаємозв'язок філософії і природознавства.
4. Філософ в минулому і сьогодні.

Семінарське заняття № 2

на тему: Філософія Давнього Сходу

2 години

Питання для обговорення

1. Розуміння природи в індійській філософській традиції.
2. Буддизм: філософія і релігія.
3. Людина і суспільство у філософії даосизму.

Семінарське заняття № 3

на тему: Західна філософія: премодерн

2 години

Питання для обговорення

1. Розуміння людини в античній філософії.
2. Середньовіччя: філософські погляди Ф.Аквінського.
3. Середньовіччя: «ножиці У.Оккама».
4. Відродження: Е.Роттердамський «Похвала глупоті».

Семінарське заняття № 4

на тему: Західна філософія: модерн (класична філософія)

2 години

Питання для обговорення

1. Суб'єктно-об'єктна парадигма в науці Нового часу.
2. Бог в філософії Нового часу.
3. Філософські погляди Б.Паскаля.
4. Соціальна філософія французького Просвітництва

Змістовий модуль 2. Соціальна і антропологічна проблеми в західно-європейській і українській філософії

Семінарське заняття № 5

на тему: Західна філософія: модерн (Німецька класична філософія і Філософія марксизму)

2 години

Питання для обговорення

1. Етична проблематика в творчості І.Канта.
2. Наступність в філософських поглядах Ф. Шеллінга і Й.Фіхте.
3. Діалектика Г.В.Ф. Гегеля і Філософія марксизму.

Семінарське заняття № 6

на тему: Західна філософія: модерн (некласична філософія)

2 години

Питання для обговорення

1. Структуралізм як напрямок думки.
2. Вибір і відповідальність людини в екзистенціалізмі.
3. Виникнення прагматизму.
4. Аналітична філософія: захист реалізму і плюралізму.

Семінарське заняття № 7

на тему: Вітчизняна філософія

2 години

Питання для обговорення

1. Філософський дискурс в Україні IX-XVII ст.
2. «Філософія серця»: Г. Сковорода і П. Юркевич.
3. Феномен радянської філософії».
4. Сучасні українські філософи і напрямки їх досліджень.

4 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

1. Окресліть коло філософських проблем
2. Що становить предмет філософії?
3. Сформулюйте особливості філософського світогляду.
4. Структура філософського знання.
5. Наведіть приклади наявності міфологічного, релігійного і філософського у світогляді сучасної людини.
6. Наведіть особливості філософії Стародавнього Сходу (Індія, Китай).
7. Чим Брахман відрізняється від брахмана?
8. Що таке «Веди»?
9. Філософські основи йоги.
10. Яка ідея у буддизмі відкриває для людини можливість гармонії ще за життя
11. Назвіть основні поняття філософської школи Стародавнього Китаю даосизм.
12. Чому запропонована Конфуцієм модель суспільства була дуже своєчасною?
13. Чим пояснити безліч духовних практик на Сході?
14. Охарактеризуйте світогляд ранньої античності.

15. Що символізувало зоряне небо в античній філософії.
16. Подайте варіації розуміння людиною самої себе в античній філософії.
17. Чи є антагоністичним розуміння матеріального і духовного в античній філософії?
18. В чому полягає сутність стихійної діалектики (філософія Геракліта, Зенона, Сократа й Аристотеля)?
19. Охарактеризуйте філософські погляди Демокріта.
20. Принципові положення агностицизму?
21. Охарактеризуйте світогляд античної класики.
22. Чи погодитися Ви з Сократом, що іронія є формою філософії у її суб'єктивному відношенні до світу.
23. Чому Сократ висміював софістів?
24. Філософські погляди Епікура.
25. Етичне вчення стоїків Стародавньої Греції та Риму.
26. Відношення до соціуму у кіників.
27. Як розуміли буття Демокріт і Платон?
28. В чому полягає логіка наступності між античною і середньовічною філософією?
29. Патристика і схоластика як зміст середньовічної філософії.
30. Постать Ансельма Кентерберійського у філософії середньовіччя
31. Середньовічний реалізм і номіналізм.
32. Що характеризує натурфілософію Відродження: геоцентризм чи геліоцентризм?
33. Охарактеризуйте антропоцентричне мислення.
34. Чим теїзм відрізняється від пантеїзму?
35. Назвіть характерні риси епохи Відродження
36. Як людина пізнає світ згідно з сенсуалізмом?
37. Загальна характеристика філософії Нового часу (XVII ст.): специфіка, коло проблем, напрямки, представники.
38. Емпіризм і раціоналізм. Що спільного, чим схожі ці напрямки філософствування.
39. Назвіть особливості епохи і духу французької просвітництва.
40. Німецька класична філософія: І.Кант, Й.Фіхте, Г.Гегель.
41. Марксизм. Діалектика як вчення про розвиток.
42. Некласична парадигма філософствування другої половини XIX ст.: зміст і характерні особливості (див. Ф.Ніцше, Л.Фейєрбах, К.Маркс).

- 43. Некласична (модерна) філософія I половини XXст. – феноменологія, герменевтика, прагматизм, екзистенціалізм.
- 44. Характерні риси української і російської філософій.
- 45. Сучасні тенденції в українській філософії.
- 46. Постмодерн: особливості філософствування.

5 ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

5.1 Окресліть коло філософських проблем

- а) питання людини;
- б) питання світу;
- в) питання способів пізнання;
- г) питання економічної доцільності;
- д) інша відповідь.

5.2 Сформулюйте характерні ознаки філософського світогляду:

- а) прогностичність;
- б) раціональність;
- в) науковість;
- г) відкритість;
- д)інша відповідь

5.3 Загальні риси Східного філософування:

- а) метафоричність;
- б) логічність;
- в) символічність;
- г) образність
- д) інша відповідь.

5.4 Нірвана –це основне поняття

- а) вчення даосизму;
- б) епікурейського вчення;
- в) буддизму;
- г) філософської антропології;
- д)інша відповідь

5.5 Назвіть джерела Китайської філософії

- а) «Книга перемін»
- б) «Веди»
- в) «Упаншади»
- г) «Книга Весни і Осені»
- д) інша відповідь

5.6 Основне поняття китайської філософії:

- а) Пуруша;
- б) Сансара
- в) Дао;
- г) Атман
- д) інша відповідь

5.7 Переодізація античної філософії:

- а) рання, класична, еллінізм;
- б) апологетика, патристика, схоластика;
- в) ведичний, післяведичний;
- г) модерний, постмодерний;
- д) інша відповідь.

5.8 Назвіть античних філософів:

- а) Протагор;
- б) Анаксимандр;
- в) Ансельм Кентерберійський
- г) Сократ
- д) інша відповідь

5.9 Хто вперше в античній філософії поставив проблему людини:

- а) Софісти і Сократ;
- б) Софісти;
- в) Сократ;
- г) Аристотель;
- д) інша відповідь

5.10 Представником якого філософського напрямку є Платон?

- а) матеріалізму;

- б) ідеалізму;
- в) номіналізму.
- г) реалізму;
- д) інша відповідь

5.11 Характерні риси Середньовічної філософії

- а) релігійність;
- б) логічність;
- в) символічність;
- г) образність
- д) інша відповідь.

5.12 Період середньовічної філософії –це:

- а) еллінізм;
- б) схоластика;
- в) модерн;
- г) постмодерн;
- д) інша відповідь

5.13 Відомі постаті Середньовіччя:

- а) У. Оккам;
- б) П.Абеляр;
- в) Дж. Локк;
- г) Т. Гоббс;
- д) інша відповідь

5.14 Характерні риси епохи Відродження:

- а) патріотизм;
- б) пацифізм;
- в) антропоцентризм;
- г) індивідуалізм;
- д) інша відповідь

5.15 Головна філософська проблема Нового часу:

- а) пізнавальна;
- б) антропологічна;
- в) онтологічна;
- г) аксіологічна;

д)інша відповідь

5.16 Ідеї раціоналізму. Р. Декарта - це:

- а) релігійність;
- б) логічність;
- в) символічність;
- г) образність
- д) інша відповідь.

5.17 Назвіть основні форми логічного пізнання :

- а) висновок;
- б) математизація;
- в) поняття;
- г) спостереження;
- д) інша відповідь.

5.18 Виберіть діалектичну пару:

- а)сутність-форма;
- б)початок-середина;
- в)частина-частки;
- г)частина-ціле
- д) інша відповідь.

5.19 «Надлюдина» Ф. Ніцше панує над:

- а) світом;
- б) собою;
- в) іншими людьми.
- г) державою;
- д)інша відповідь

5.20 Значення терміну «екзистенція» в некласичному філософствуванні це:

- а) сутність;
- б) існування;
- в) буття.
- г) бажання;
- д)інша відповідь

5.21 Характерними рисами некласичної філософії є:

- а) універсум світів;
- б) кордоцентризм;
- в) індивідуалізм;
- г) інтуїтивізм;
- д) інша відповідь

5.22 Постмодерністськими є поняття:

- а) ціле;
- б) конструкція;
- в) мультиверсум;
- г) деконструкція
- д) інша відповідь

5.23 Назвіть представників української філософії:

- а) О.Вишня;
- б) Т.Шевченко;
- в) П.Куліш;
- г) Г.Сковорода;
- д) інша відповідь.

5.24 Характерна ознака української філософії

- а) кордоцентризм;
- б) антропоцентризм;
- в) космізм;
- г) релігійність;
- д) інша відповідь

5.25 Характерними рисами української філософії є:

- а) універсам світів;
- б) кордоцентризм;
- в) індивідуалізм;
- г) інтуїтивізм;
- д) інша відповідь

6 ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ І ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

А

Агностицизм – вчення, що заперечує можливість пізнання сутностей речей і закономірностей їх розвитку.

Антиномія – суперечність між двома твердженнями, кожне з яких є істинним в певній системі.

Антропологія - вчення про людину.

Антропоцентризм – принцип, за яким людина вважається центром Всесвіту і найвищою метою усіх подій.

Апорія – утруднення у розв'язанні проблеми, викликане протиріччям між досвідом спостереження і способами його аналізу.

Артефакт – продукт людської творчості.

Апріорне знання – знання, що не обумовлене досвідом.

Атеїзм – заперечення існування Бога.

Атман – поняття індійської філософії – 1) суб'єктивна духовна сутність кожної людини - розуміється як індивідуальне, відчужене від буття мислення, самосвідомість; 2) духовний початок світу.

Б

Брахма - поняття індійської філософії - об'єктивний принцип буття, записаний в Упанішадах, розуміється як тотожність мислення і буття.

Брахманізм – релігійно-філософська система, яка вибудовується в процесі коментування Вед і представляє собою ідеологію панівної верхівки індо-арійського суспільства – касты брахманів.

Буття – філософська категорія для позначення 1) всього сущого; 2) істинного на відміну від видимого; 3) загального способу існування людини.

В

Веди (III-Питисячоліття д.н.е.) – збірки староіндійської поезії, гімнів, пісень, ритуалів – найстаріша літературна пам'ятка індійської культури.

Верифікація – емпірична перевірка наукових тверджень на істинність.

Г

Гносеологізм – принцип, за яким теоретичне пізнання є найвищим виявом духовності і сенсом людського життя.

Гуманізм – система поглядів, що визначає цінність людини як особистості.

Д

Даосизм – китайська філософська школа, яку заснував Лао-цзи, що пропагувала впорядкованість світу через поняття дао (закон і шлях світу) і де (енергія руху). Призначенням людини вважалося впровадження цих принципів у своєму житті.

Даршани – школи староіндійської філософії.

Деїзм – уявлення про те, що Бог надав перший поштовх світові після чого світ функціонує як високоорганізований механізм.

Дефініція – коротке логічне визначення сутнісних ознак предмету, змісту і меж будь-якого поняття.

Діалектика – 1) мистецтво полеміки; 2) метод пізнання; 3) процес розвитку явищ на основі подолання внутрішніх суперечностей; 4) філософська наука про універсальні закони розвитку природи, суспільства і мислення.

Догматизм – некритичне, позбавлене евристичності мислення за шаблонами.

Дуалізм – принцип пояснення світу, що ґрунтується на двох його першоосновах – душі і матерії (ідеалізмі і матеріалізмі одночасно).

Е

Егоїзм – принцип, що полягає у нехтуванні інтересами інших людей на користь особистих.

Ейдос – це форма речі, її уможлиблюючий образ. На думку Аристотеля, матерія і форма утворюють річ.

Екзистенція – термін, застосований С.К'єркегором для позначення внутрішнього буття людини, її ірраціонального «Я».

Еклектика – 1) механічне поєднання органічно несумісних елементів в єдине; 2) філософський напрям, що ігнорує відмінності різних систем, вчень, шкіл.

Ентелехія – народжуючи потенція, енергія, яка утворює форму речі. На думку Аристотеля, ентелехія є визначальною якістю всезагального.

З

Закони діалектики – 1) закон єдності кількісних та якісних змін (перші обумовлюють другі і передують їм); 2) закон єдності та боротьби протилежностей (пояснює принцип розвитку); 3) закон заперечення заперечення (характеризує напрямки розвитку).

І

Імператив – вимога, наказ, закон.

Індивідуалізм – принцип, за яким особливості окремого індивіду вимагають поваги.

Інтенція – термін схоластичної філософії для позначення наміру, мети, спрямованості свідомості на якийсь предмет.

Індуїзм - релігійно-філософська система, що склалась в Індії на початку нашої ери на основі злиття місцевих культів і традицій в філософських школах ортодоксального напрямку (санх'я, йога, ньяя, вайшешика, веданта, міманса).

Ірраціоналізм – принцип пізнання, що протиставляє логічному пізнанню інтуїцію, віру, відчуття.

К

Карма – поняття індійської філософії - закон віддяки, що регулює механізм Сансари.

Категорія - універсальна форма мислення і свідомості, що відображає загальні властивості, взаємозв'язки, закономірності явища чи процесу.

Конфуціанство - китайська філософська школа, яку заснував Кун Фу-цзи (V-IVст. до н. е.). В основу вчення конфуціанство покладені принципи світобудови (природність), що мають бути використані як засади впорядкування суспільного життя.

Контекст - форма позатекстових смислових відношень, що утворюються в процесі людської діяльності.

Л

Логос – термін давньогрецької і початку середньовічної філософії, який мав декілька значень: «Вогонь», «Слово», «Смисл», «Основа», «Бог», «Розум».

М

Майсвтика – метод ведення дискусії, за допомогою якого вміло поставлені запитання наворачтають людину до істини. Метод маевтики запропоновано Сократом (Vст. до н. е.).

Медитація – розумова дія приведення стану психіки до глибокого зосередження

Метод – спосіб дослідження, зумовлений особливостями об'єкту.

Метафізика – 1) філософські вчення про надчуттєві і позадосвідні начала буття; 2) спосіб мислення, що не визнає внутрішніх суперечностей як джерела саморуху.

Механіцизм – принцип за яким всі різноманітні форми розвитку світу зведені до механістичного руху. Світ, облаштований раціонально, дуже схожий на механізм, а людина – на машину (Ламетрі, Гольбах, Дідро)

Модус – властивість предмету, що притаманна йому лише в деяких станах.

Мокша - поняття індійської філософії – життєва мета людини, яка, розуміючи плинність життя, спрямовує свої зусилля на пізнання своєї тотожності з Брахманом, на злиття з ним, що зупиняє коло Сансари.

Монада – найпростіша неподільна духовна єдність, першопочаток (Г.Лейбніц).

Монізм – принцип пояснення світу як прояву єдиного начала – матерії або духу.

Н

Натурфілософія – система умоглядних уявлень про природу (рання Античність, епоха Відродження).

Несвідоме – рівень психічного відображення дійсності, який характеризується відсутністю свідомого контролю й регулювання.

Нігілізм – заперечення загальноприйнятих цінностей, ідеалів, традицій, норм.

Ноумен – те, що досягається розумом, на противагу даному у відчуттях (феномен).

Нус – поняття античної філософії, що означає узагальнення всіх актів свідомості й мислення, смислових, розумових і мисленєвих закономірностей, яким підпорядковані космос і людина.

О

Образ – форма і продукт ідеального відображення об'єктивної дійсності суб'єктом.

Онтологія – вчення про основи всього сущого (буття, субстанцію, простір і час тощо)

П

Панлогізм – вчення, що ототожнює закони логіки і закономірності світу.

Парадигма – система теоретичних, методологічних та аксіологічних установлень, що сприймаються в якості зразка вирішення наукових задач, які розділяються всіма членами наукової спільноти.

Поняття - раціональна форма пізнання, що відбиває сутність предметів, речей, явищ.

Пантеїзм – вчення, за яким Бог є безособовим началом, розлитим по всій природі, тотожним з нею.

Персоналізм – течія сучасної західної філософії, що розглядає особу як первинну реальність і найвищу духовну цінність.

Перцепція - чуттєве сприйняття предметів; аперцепція пізнавальна діяльність пов'язана із самосвідомістю.

Політеїзм – поклоніння багатьом богам (напр. язичництво).

Прагматизм – вчення західної філософії, за яким цінність знань визначається практичними наслідками дій, що на них ґрунтуються.

Принцип – те, що складає основи (напр. теорії, науки).

Провіденціалізм – принцип, за яким суспільні події є проявом волі Бога.

Р

Редукція – логіко-методологічний прийом дослідження, який полягає у спрощенні - зведенні одного явища до іншого, одного завдання чи проблеми до іншої.

Реалізм – 1) назва природознавчих матеріалістичних вчень; 2) сукупність вчень в західній філософії початку XX століття.

Розвиток – поняття, що надає відповідь на запитання: що є сутністю руху, що визначає спосіб здійснення руху, що надає йому сенс. Спрямованість буття сприймається неминучою, визнаваною і бажаною. Розвиток характеризується як зміни незворотні, здатні набувати більшого масштабу, внаслідок чого виникають нові властивості та якості, що висуваються на перший план.

Розгортання - формоутворення, розкриття, виявлення частин чогось, які за результатом цього процесу здобувають визначену самостійність і краще вирізняються одне від одного.

Рефлексія – діяльність самопізнання, що дає змогу людині дослідити свій духовний світ.

С

Сансара – поняття індійської філософії - закон людського існування, за яким тільки у духовному зростанні людина має можливість здолати безкінечне коло перероджень на Землі і рушити на нові щаблі існування духу.

Сайєнтизм - світоглядна позиція, в основі якої лежить уявлення про наукове знання як про найвищу культурну цінність і достатню умову орієнтації людини у світі.

Секуляризація – звільнення всіх сфер життєдіяльності людини від впливу церкви.

Симулякр – поняття постмодернізму, яке використовується для позначення творчого монтажу реальності, що здійснюється людиною.

Синергетика – науковий напрям, що досліджує процеси самоорганізації систем різного класу.

Скептицизм – філософське вчення, що піддає сумніву можливість достовірного пізнання світу.

Соціоцентризм – принцип, за яким суспільство розуміється як рушійна сила історії.

Становлення - певна складова процесу розвитку. Суть становлення полягає в поступовому русі, що єднає буття і небуття. Становлення є сутністю саморозвитку. Становлення можна розглядати як певний результат саморуху матерії, що являє собою процес

виникнення принципово нових, безпосередньо не впливаючих з «вихідних матеріалів» об'єктів, явищ, процесів.

Суб'єкт – носій певного роду діяльності.

Т

Теїзм – віра в існування Бога.

Телеологія – вчення, за яким розвиток природи і суспільства має наперед визначену мету.

Теологія – вчення про Бога, побудоване на основі логіко-схоластичних тлумачень Святого письма.

Тотальність – повнота, всезагальність, всеосяжність.

Тотожність – збіг властивостей декількох предметів, що дає можливість вважати їх одним й тим самим.

Трансцендентний – такий, що відбиває сутність речей, предметів, явищ.

Трансценденція – спосіб пізнання, що здійснюється як вихід за межі феномену, поринання в його сутність.

У

Універсалії – термін для позначення *загальних* понять (напр. столи) на відміну від одиничних (напр. конкретний стіл).

Універсум – позначення об'єктивного світу як саморухомої цілісності, кожна частка якого (знана, незнана й можлива) є ланкою в нескінченному розвитку матерії.

Утопія соціальна – науково необґрунтований проект ідеального суспільного устрою.

Упанішади (І тис. д. н. е.) – біля 200 текстів стародавньої індійської літератури, в яких узагальнено подробиці розвитку ведичної літератури, тлумачиться відношення між священними текстами, подано картину світосприйняття і розмисли над проблемою людського існування.

Ф

Фаталізм – визнання долі, наперед визначеного ходу подій.

Феномен – явище, що досягається в єдності з його суттю за допомогою інтуїції.

Ц

Цинізм – вчення кініків доби еллінізму, згідно якого культурні, духовні і особливо моральні цінності суспільства виглядають сумнівно.

7. РЕКОМЕНДОВАГНІ ЛІТЕРАТУРА І ДЖЕРЕЛА

Базова література:

1. Бондаревич І.М. Філософія: діалог мислителів, епох, цивілізацій. – Запоріжжя, ЗНТУ -2012. – 252 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії. Підручн. – К., 2001.
3. Волинка Г.І. і ін. Вступ до філософії. – К., 1999.
4. Надольний І.Ф., Андрушенко В.П. Філософія: Навч. пос. – К., 1997.
5. Философский энциклопедический словарь. – М., 2002.
6. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: проблема людини. Навч. пос. – К., 2000.

7. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К: Книга, 2005. – 528с.
8. Русин М. Ю., Огородник І. В. Історія української філософії. Підручник., К. 2008.

Додаткова:

1. Античная философия. Энциклопедический словарь. Под ред. П. Гайденко. М.: Прогресс-Традиция, 2008. 896 с.
2. Арлычев, А. Н. Онтология и теория познания. М.: Либроком, 2010. 226с
3. Марсель, Г. Китайская мысль; пер.с фр. В. Б. Иорданского. М. : Республика, 2004. 526 с.
4. Гаспарян, Д. Э. Введение в неклассическую философию. М: РОССПЭН, 2011. 398 с.
5. Голосовкер, Я.Э. Избранное: Логика мифа. СПб.: Унив. книга, 2010. 499 с.
6. Діденко, В. Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки : Навчальний посібник. К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006. 208 с.
7. Ильин В. В. Теория познания. Эпистемология. М.: Либроком, 2011.138 с.
8. Как мы пишем историю? / Ответ. ред. Г. Гаррега, Г. Дюфо, Л. Пименова. Пер. с франц. М.: РОССПЭН, 2013. – 456 с.
9. Кримський, С. Б. Запити філософських смислів. К.: ПАРАПАН, 2003. 240 с.
10. Крымский, С. Б. Философия как путь человечности и надежды. Киев: Курс, 2000. 308 с.
11. Мамардашвили, М. К. Как я понимаю философию. 2-е изд. М.: Прогресс, 1992. 413 с.
12. Мамардашвили, М. Соловьев, Э., Швырев, В. Классика и современность: две эпохи в развитии буржуазной философии // Философия в современном мире. Философия и наука. Критические очерки буржуазной философии. М.: Наука, 1972. С. 28-94.
13. Мамардашвили, М. К. Необходимость себя. Введение в философию / Лекции. Статьи. Философские заметки. М.: «Лабиринт», 1996. 432 с.

14. Мамардашвили М. К. Очерк современной европейской философии / М.К. Мамардашвили. – СПб.: Азбука-Аттикус, 2012. – 608 с.
15. Миронов, В. В., Иванов, А.В. Онтология и теория познания. М.: Гардарики, 2005. 447 с.
16. Миронов, В. В. Философия и метаморфозы культуры. М.: Современные тетради, 2005. 424 с.
17. Новая философская энциклопед. под ред. В.С. Степина, Г.Ю. Семигин. В 4-х т. Т. 1. М.: Мысль, 2010. 744 с., Т. 2. – М.: Мысль, 2010. – 634 с., Т. 3. – М.: Мысль, 2010. – 692 с., Т. 4. – М.: Мысль, 2010. – 736 с.
18. Свасьян К. А. Феноменологическое познание: Пропедевтика и критика. М.: Академический проект, 2010. – 206 с.
19. Свідзинський, А. Синергетична концепція культури. Луцьк: Вежа, 2009. – 696 с.
20. Столяров, А. А. Патрология и патристика (краткое введение), -е изд. - М.: ГЛК, 2004. – 158 с
21. Хайдеггер, М. Ницше. Т.1-СПб., 2006; Ницше. – Т.2. – СПб., 2007.
22. Хофмайстер, Х. Что значит мыслить философски? Поиск фундамента всего знания и всего сущего.[Пер. с нем. СПб.: Изд. СПб., 2006. – 446 с.

Інформаційні ресурси:

1. Антисери, Д., Реале, Дж. Западная философия от истоков до наших дней. В 4 тт. Т. 1-2. Античность и Средневековье. Пер. с итал. С.А. Мальцевой. СПб.: Пневма, 2003. 688 с. // Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/philosoph/reale_antiseri-1-2_tom-antic-srednevekovie-2003-8l.pdf
2. Антисери, Д., Реале, Дж. Западная философия от истоков до наших дней. В 4 тт. Т. 3. От Возрождения и до Канта. Пер. с итал. С.А. Мальцевой. С-Петербург: Пневма, 2002. 880 с. // Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Reale_ZapFil/Revival/Index.php
3. Антисери, Д., Реале, Дж. Западная философия от истоков до наших дней. В 4 тт. . Т. 4. . От романтизма до наших дней. . Пер. с итал. С.А. Мальцевой. СПб.: Пневма, 2003. 880 с. // Режим доступа:

http://yanko.lib.ru/books/philosoph/reale_antiseri-4_tom-ot_rom_do_nash-2003-8l.pdf

4. Антология мировой философии: Античность. Мн.: Харвест, М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. 960 с. // Режим доступа: http://korolev.msk.ru/books/TOR/doc/Antichnaya_Antologiya.txt

5. Антология философии Средних веков и эпохи Возрождения / Сост. С.В. Перевезенцев. М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. 448 с. // Режим доступа: http://lib.ru/FILOSOF/SBORNIKI/filosofia_meed.txt

6. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов. изд. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Республика, 2003. 623 с. // Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s01/z0001072/st000.shtml>

7. Зотов, А. Ф. Современная западная философия: учебник. 2-е изд., испр. М.: Высшая школа, 2005. 781 с. // Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/philosoph/zotov-sovr_zap_phil-1.pdf

8. Причепій, Є.М., Черній, А.М., Чекаль, Л.А. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-вид., випр., доп. К.: Альма матер, 2007. 592 с. // Режим доступа: <http://elibrary.nubip.edu.ua.pdf>

9. Сумерки богов Сост. А.А. Яковлев. М.: Политиздат, 1990. – 398 с. // Режим доступа: <http://bibliotekar.ru/sumerki/index.htm>

10. Философия науки: Общие проблемы познания. Методология естественных и гуманитарных наук: Хрестоматия / Отв. ред.-сост. Л. А Микешина. – М. : Прогресс-Традиция : МПСИ : Флинта, 2005. 992 с. // Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/philosoph/filosof_nauki_xrestomatiya.frr.pdf

11. . Волинка, Г. Читанка з філософії : У 6 кн. Кн. 1. Філософія стародавнього світу. – К.: Довіра, 1993. 207 с. // Режим доступа: http://terepishchy.com/volinkag_i_gol_red_chitanka_z_filosofi_u_6_kniga_h_kniga_1_f.pdf

12. Волинка, Г. Читанка з історії філософії : У 6 кн. Кн. 6. Зарубіжна філософія XX ст.. К.: Довіра, 1993. . 239 с.// Режим доступа: http://terepishchy.com/volinka_g_i_gol_red_chitanka_z_filosofi_u_6_knigah_kniga_6_z.pdf

8 СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ»

На вивчення навчальної дисципліни «Філософія» відводиться 90 години / 3 кредити ECTS.

У відповідності до Положення про кредитно-модульну технологію організації навчального процесу ЗНТУ, Закону України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти», наказів Міністра освіти України «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України» й ін. – *підсумкова оцінка* є оцінкою, яка визначається шляхом переведення сумарної модульної оцінки, вираженої у 100-бальній шкалі, у традиційну академічну оцінку національної шкали («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», «незадовільно/з повторним курсом» для екзамену і «зараховано» та «не зараховано» для заліків) – за такою шкалою оцінювання академічних успіхів студента:

Для студентів денної форми навчання формами контролю є: письмове опитування на лекціях, захист завдання з СРС, аудиторна контрольна робота, аудиторне тестування, проведення двох підсумкових рубіжних контролів, іспит.

Для студентів заочної форми навчання методи контролю є наступними: захист контрольної роботи, усне опитування на консультаціях, письмовий іспит.

Поточне тестування та самостійна робота						Підумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
15	15	15	15	15	15	10	100

T1, T2 ... T16 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальн	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену курсowego	для заліку

ої діяльності		проекту (роботи) практики	
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни